

Vodi se politika sigurne smrti

Pogledajte retoriku 10. kongresa Saveza komunista i današnju retoriku, pa ćete vidjeti da je to isto. Na 10. kongresu možda se govorilo i progresivnije nego danas. Odlučno stalno tvrdimo da ćemo nešto napraviti i da nam ide fantastično

Došli smo na gornju granicu zaduživanja u inozemstvu, a po meni već smo u dužničkoj krizi. Treba nam stopa rasta veća od 3 posto samo da servisiramo kamatu i ostanemo jednako siromašni

RAZGOVOR: EKONOMSKI ANALITIČAR Dr. GUSTE SANTINI

Ekonomski analitičar dr. Guste Santini među prvima je javno podigao glas protiv prodaje Riječke banke i zauzeo se za njezino pretvaranje u nacionalnu financijsku instituciju, koja bi zajedno s Croatia osiguranjem činila okosnicu budućeg razvitka Hrvatske.

Vaša ideja nije naišla na plodno tlo u Vladi ...

Da. Usprkos tomu što je i guverner rekao da se ne treba žuriti s prodajom banke, očito je da se nekome jako žurilo. Optimistično bi bilo, u što sumnjam, da naša vlast točno zna kako upravljati zemljom i da joj pri tom banka ne treba da bi postigla učinke. Pesimistične varijante idu do toga da je Hrvatska potpuno ovisna i nema pravo samostalno odlučivati o tom što će učiniti, a što ne.

Hrvatska je ovisna

Zašto ste tako skeptični?

Imate pola milijuna nezaposlenih, 415 tisuća koji ne rade i 85 tisuća onih koji ne primaju plaću, a to su isto nezaposleni. Stopa nezaposlenosti je 24 posto i sam premijer Račan kaže vrlo sporo će se smanjivati, a, rekao bih, sporno je hoće li se u ovakvim uvjetima nezaposlenost uopće smanjivati. Ta sporost znači još veće socijalne tenzije. Objektivno, dakle, Hrvatska ulazi u sve teže razdoblje. S druge strane, raspoloživi se proizvod Hrvatske smanjuje. Dosad smo imali rast uvoza i negativnu robnu razmjenu s inozemstvom. Dijelom je to kompenzirao izvoz usluga, uglavnom turizam, a ostalo zaduživanje u inozemstvu i prodaja "obiteljskog srebra". No, došli smo na gornju granicu zaduživanja u inozemstvu, a po meni već smo u dužničkoj krizi i treba nam stopa rasta veća od 3 posto samo da servisiramo kamatu! Znači, da ostanemo jednako siromašni trebamo rast od 3 posto! A rastu socijalne tenzije, što znači i da će se sve više raspoloživi proizvod morati preraspodjeljivati i stavljati u funkciju socijalno ugroženih. Znači nema proizvodne aktivnosti, a vodi se politika smanjenja potrošnje i usklađivanja s manje sredstava i izvora prihoda. To je krivo! To je politika sigurne smrti! Uopće nije sporno je li to loš koncept. To jest loš koncept!

Koji koncept je po vama dobar?

Ono što Hrvatskoj treba jest dinamiziranje proizvodnje. Ako imate 500 tisuća nezaposlenih, pomnožite to s 8 radnih sati i dobiti ćete koliko je sati rada i koliko novca danas propalo.

Vlasti stalno tvrde da dobar dio ljudi radi u svojoj ekonomiji...

To može biti naša velika sreća u nesreći.

Što se može napraviti u kratkom roku da se potakne proizvodnja?

Preko noći sve kapacitete staviti maksimalno u funkciju i tomu podrediti cijeli instrumentarij

ekonomske politike. To znači da Tvornici duhana Rovinj treba nekako sugerirati da, umjesto u dvije, radi u tri smjene.

Zato što je Hrvatska, kako tvrdite, ovisna?

Hrvatska je ovisna. Ovisna je o kapital odnosu, putem međunarodnih institucija, koje, međutim, nisu za to krive. Gluposti su priče o nekakvim urotama. Pa zašto Slovenci nemaju urotu, već 10 tisuća USD per capita i triput veću kupovnu moć nego mi. Oni su iskoristili osamostaljenje i tranziciju. Rat je dio priče koji stoji, ali rat nije determinirao ovaj proces i stanje, već nedopustivo loša ekonomska politika.

Ako nas je tu gdje jesmo dovela politika, tko će zemlju izvesti?

Račan jest usporio negativne procese, ali su resursi sve manji i stanje sve gore. A oni koji dođu na vlast nakon Račana, ako se ne okrenu otvoreno prema građanima i ne istresu istinu do kraja, već nastave s ovisnošću prema stranom kapitalu, gotova je priča!

Vidite li nekoga tko može napraviti neki valjan iskorak?

Mislim da ima ljudi koji bi to mogli napraviti, no mogu govoriti samo o principima i kriterijima, ali ne i imenima jer se ne želim baviti politikantstvom. Što se kriterija tiče, to moraju biti ljudi koji će jasno precizirati da država mora biti odgovorna prema građanima. Ta odgovornost mora se kvantificirati, ljudi moraju znati da žive bolje, da se u bolnicama bolje liječe i da ne padaju stropovi po bolesnicima. Potom, ti ljudi moraju znati pozicionirati Hrvatsku u Europu, no ne kao objekt, što je sada slučaj, već kao subjekt. Kada se definiraju ciljevi, moraju se preispitati materijalna sredstva koja imate da biste ostvarili te ciljeve i koja su vam ograničenja na tom putu. Potom treba izaći pred građane i reći "mala smo, siromašna i svijetu nebitna zemlja, ali smo jako bitni za svoje građane", a i građani između sebe moraju raščistiti da im je bitna hrvatska država i što od nje očekuju.

No, to znači i nešto što će trajati 10-15 godina. Političari se trebaju uklopiti u taj koncept, a ne ga mijenjati preko noći. Nama je izgleda i Ustav mijenjati kao...dnevne novine. Ljudi koji su to u stanju, dakle služiti Hrvatskoj, mogli bi iz postojećih resursa nešto napraviti. Uzmite Dalmaciju. Jadran je resurs Hrvatske i Slavonija je resurs Hrvatske i tko ta dva resursa ne spaja i ne konvergira s BiH, taj ne razumije probleme. Tu nema velike priče. Strategije se ne pišu na pet tisuća stranica, već na dvije-tri, a taktika i operativna politika posao je izvršne vlasti i parlamenta. Hrvatskoj nedostaje planiranje.

Držim da cijela Vlada ne treba imati više od sedam članova, da Hrvatskoj ne treba toliki parlament, toliko ljudi po ministarstvima i toliko općina, to je antinacionalno, antidržavno. Ali treba imati zavod za plan.

Politika je dakle neodgovorna. A građani?

Moram podsjetiti na JFK-ovu izjavu "Ne pitajte što država može učiniti za vas, već što vi možete učiniti za državu". Prvo što građani trebaju jest - dignuti glas. Moraju reći zahtijevamo odgovornu državu, poštivanje ustava i da država vodi takvu politiku da ljudi mogu živjeti od svog rada, a ne od milosti. Ovako kako se država sada ponaša samo se pojačavaju tenzije, ljudi štrajkuju glađu, a kad demokracija prijeđe na ulicu, više je Bog neće zaustaviti. Ako nisam u stanju i ne mogu osigurati pravo na rad svojim građanima, ne smijem biti na vlasti. A građani to moraju prepoznati i tražiti da takav ode s vlasti. Tko god on bio. Nikoga ne zagovaram. Ne vidim de facto ni u jednoj političkoj stranci nikakve snage. Ali onda se moramo upitati gdje plovi ovaj brod.

Kažete da će kriza biti sve veća...

Nema, na žalost, razloga da ne bude rastuća.

Mislili smo da je 1999. godine dosegnuto "dno" i da ćemo s novom vlašću krenuti i putem boljeg

života.

To s dnom samo su priče. Znae tko doseže "dno"? Samo nezaposleni. Oni koji nemaju što reći. Koji rade na sivom tržištu. A sivo je tržište pljuska državi! Svaka država ima sivu privredu, no njezina je proporcija kriterij po kojem se vodi ekonomska politika. Adam Smith je 1776. godine napisao: "Ako hoćete povećati broj krijumčara, povećajte carinu!" Naš porezni sustav stimulira rad na crno i da nema sive ekonomije, od čega bi ljudi živjeli. Pitanje je i tko prodaje cigarete na crno - imamo viška policajaca, a cigarete se prodaju?! Hrvatska je danas premrežena interesnim grupama. Kriterij više nije ni znanje, ni efikasnost.

Znači, i dalje je mjerilo podobnost?

Ne! Destrukcija vlada u društvu. Sad su već formirani blokovi, nema više podobnosti. Svaka grupa čuva sve, to su slojevi...

Kakvi slojevi?

Imate slojeve u finansijskoj industriji, u političkim vlastima, u regionalnim vlastima... Mi zapravo nismo nikad napustili strukturu dogovorne ekonomije samoupravnog društva. Pogledajte retoriku 10. kongresa Saveza komunista i današnju retoriku, pa ćete vidjeti da je to ista retorika. Na 10. kongresu možda je bila i progresivnija nego danas. Odlučno stalno tvrdimo da ćemo nešto napraviti i da nam ide fantastično. Pogledajte samo tih 7 posto rasta!

Zastarjele diplome

Mislite da sedampostotni rast nije moguće ostvariti?

Ako se hoće 7 posto rasta, onda je to jednostavno - država će svoju participaciju u BDP-u u apsolutnom iznosu smanjivati. No, i svaka tvrtka od 2002. do 2006. godine neće imati veću poreznu obvezu nego je imala u 2001. Država neće povećati svoje prihode, ali će povećati aktivnost u zemlji. Ako poduzetnik uvede treću smjenu, de facto neće plaćati porez na nju. No, za veći rast moraju se urediti i zemljišne knjige, povećati učinkovitost sudova, stvoriti nacionalnu hrvatsku banku, a i mirovinski fond. Naime, postoji uska veza između privrede i finansijske industrije. U tom je sva mudrost. Ne znam ni jednu zemlju na svijetu koja se razvila a da nije imala vezu realnog i finansijskog sektora.

Držite da bankarski sektor neće poduprijeti razvoj Hrvatske?

Neće! A zašto i bi? Samo slučajno se može interes neke poslovne banke poistovijetiti s interesom neke zemlje. To nisu isti interesi. Ekonomija i jest sukob interesa. Država zato i regulira procese jer privatni interes nije u funkciji društvenog interesa.

Kako u tom svjetlu ocjenjujete ponašanje socijalnih partnera. Upravo je premijer Račan pozvao sindikate da se vrte za stol jer bi u suprotnom doveli u pitanje realizaciju rasta od 7 posto? Nisam čuo tu raspravu, ali ako je premijer poručio "Ako budete dobri, bit će 7 posto", od toga - ništa! U Hrvatskoj treba preko noći zaposliti sve kapacitete, svih 500.000 nezaposlenih. Ljudima treba omogućiti da rade! Imamo strukturnu nezaposlenost, nije točno da imamo fantastično obrazovanu radnu snagu - ljudi koji 10 godina ne rade nemaju više znanja koja su imali. U tome je kvaka, tko pet godina nakon diplome nije radio, taj nema diplomu. Ljude treba "koristiti" čim izađu iz škole i fakulteta.

Ne vidim svjetlo

Kakva je to socijaldemokracija bez prava radnika i 500 tisuća nezaposlenih!? Što je s njima? Jesu li oni građani Hrvatske?

Apeliram na njih - nezaposleni, ujedinite se, neka se čuje vaš glas. Ovi prosvjedi policajaca na Markovu trgu trebali bi zabrinuti cijelu zemlju. Njih će biti sve više. Pitam vas što bi bilo kad bi se s njima solidariziralo 50 tisuća policajaca? To će se jednog dana i dogoditi. Zašto se problemi ne bi rješavali prije? Vojsku?! Vojsku treba smanjiti, ali, ljudi moji, to se radi godinama, a ne preko noći! Ja bih osobno ukinuo vojsku. Znate što je najveće oružje - visoki dohodak per capita. Ne treba Švicarcima vojska... Mene vam zovu ekonomskim nacionalistom. Reći ću i zašto. Ja se ne mogu pomiriti da smo nerazvijeni i besperspektivni. Ne znam samo kako se zove one koji to ne žele? Globalne face?

Može li Hrvatska napraviti razvojni iskorak kao Irska?

Ni govora. Irska je institucionalno uređen sustav u kojem su ljudi shvatili da je učenje pravi instrument. I EU im je bila velika potpora. Ne treba zaboraviti povijesnu vezu Njemačke i Irske. Pravilno su se orijentirali prema dijaspori i sinergijskim učincima svih tih poteza postignut je rezultat. Mi smo htjeli biti regionalna sila, a nitko smo i ništa. Dogovaramo suradnju s vojskom Kine, ministar vanjskih poslova obilazi Estoniju... Država mora postati poduzetnik, ostaviti se velikih priča, primiti se posla i staviti u funkciju razvoja nacionalnog gospodarstva.

Kako u vašim prognozama stoji Dalmacija?

Dalmacija nema svoju banku! Splitska, Dubrovačka i Dalmatinska strane su banke... Bio jedan Nikola Šimetin. Njega pitajte što je radio za Dalmaciju kao predsjednik Uprave Splitske banke. I to u socijalizmu. Kažem vam - ne možete imati razvoj bez kapitala, bez banaka, nema drugog puta.

No, vidite li "svjetlo" na kraju tog našeg puta?

U ovakvoj konstelaciji i s ovakvim potezima ne vidim ga za Hrvatsku, a kamoli za Dalmaciju. A kad bi Dalmacija imala svjetlo, ni Hrvatska ne bi bila u tami.

Piše: Marija BRNIĆ